

MIRCEA RADU IACOBAN – DRAMATURGUL

La împlinirea vârstei de 80 de ani (s-a născut la Iași în 1940), Mircea Radu Iacoban și-a făcut un bilanț al activității sale dramaturgice, expunând un impresionant număr de piese, variate din punct de vedere tematic și diverse ca tonalitate a dezbatărilor problematice, de la comedie la dramă și chiar la tragedie (tragicomedie, zice el undeva). Varietatea aceasta este însă aparentă. Pentru că, de fapt, întreg teatrul său se proiectează într-o viziune originală de tratare a istoriei mari (a istoriei naționale) prin detaliile existenței comune, banale, să zicem, fără nimic spectaculos ca eroism, a eroilor săi, componenți, în pitorescul prezenței lor (și piesele lui MRI sunt toate de un pitoresc marcat, surprinzător, nu numai lexical) pe panorama unei panoplii istorice, pe care o regăsim, dacă dorim s-o vedem, în fundalul tuturor conflictelor dezvoltate de el în diverse imagini scenice. E un teatrul al istoriei implicate existențialului de fiecare zi al oamenilor (al societății), fie că avem de-a face cu episoade desprinse dintr-un trecut mai mult sau mai puțin îndepărtat, fie selectate din actualitatea imediată, totul fiind într-un „plan istoric secund”, cum nota Valentin Silvestru, referindu-se tocmai la componenta definitorie a acestui tip de teatru. Iată, așadar: Tango la Nisa, Sâmbătă la Veritas, Noaptea, Omul din baie, Fără

cascadori, Femeia în cușcă, Stress, Cabana, Iva-Diva, Înainte!, Hardughia, Reduta și șoarecii, Noaptea asta nu câștigă nimeni, Football!, Duo amore, Biroul informații eterne, Loser, regizate de Sanda Manu, Sorana Coroamă, Al. Tocilescu, Dan Nasta, Dan Alexandrescu, Mircea Albulescu, Dan Micu ș.a. (autorul și-a pus singur în scenă piesele la Teatrul «Bacovia» din Bacău, la Teatrul Național și la Teatrul «Lucefărul» din Iași, la Teatrul «Tudor Vianu» din Giurgiu) au fost jucate la Teatrul Național din Iași, Teatrul Național București, Teatrul Național Cluj, Teatrul Național Craiova, Teatrul Național Timișoara (Secția germană), pe scenele teatrelor bucureștene de Comedie, «Nottara», «Odeon» (Giulești), «Casandra», la teatrele din Brașov, Bacău, Baia Mare, Brăila, Botoșani, Constanța, Galați, Giurgiu, Pitești, Oradea, Satu Mare, Piatra Neamț, Suceava, la Teatrul Național Radiofonic și la TVR. În străinătate au fost puse în scenă la Teatrul Național German din Weimar, în Rusia la Novorosiisk și în Cehoslovacia, la Praga. Au fost editate în Georgia, Rusia, R.D. Germană și Bulgaria. Impresionant! Și am convingerea că un asemenea produs se datorează și (sau mai ales) e posibil doar (!) la Iași, într-un climat intelectual evocat cu anume mândrie dar și responsabilitate, climat „întemeiat pe generozitate și exigență, noțiuni care nu-s în relație antagonică; dimpotrivă, Iașul tolerează greu veleitarismul, găunoșenia, impostura gălăgioasă”, asta pentru că în acest for de cultură, recunoscut ca atare dintotdeauna, trecutul e prezent în toate și în totul, stimulând actualitatea: „Șeful Bibliotecii Universitare stă pe scaunul sfințit de Eminescu, Rectorul Universității ocupă fotoliu deținut de Maiorescu, Directorul Teatrului Național lucrează la biroul lui Alecsandri și Sadoveanu”.

Din acest univers se inspiră MRI în numeroase din piesele sale, devenite, oarecum, clasice, „epopei dramatice” – le numește Edgar Papu. Pentru **Noaptea** bunăoară, autorul

a cercetat documentele de epocă ale Iașului din secolul al XVIII-lea, când milogii orașului au devenit pentru o clipă stăpâni ai urbei mistuite de ciumă. **Hardughia** e inspirată din procesul dărâmării abuzive, de către *edilii socialiști*, a clădirii în care a ființat, în secolul trecut, Academia Mihăileană, pentru că doreau modernizarea, cu orice preț, a orașului. „Legenda spune – povestește Florin Cântec în eseul **Despre importanța sigiliilor** – că Mircea Radu Iacoban, încă student la Facultatea ieșeană de Filologie, fiind militar T.R., a fost chemat, în iunie 1960, să dea cu târnăcopul pentru ștergerea de pe fața pământului a unei «hardughii» pe locul căreia s-a construit Cinematograful «Victoria» și, după cutremur, blocul «Tarom», de neegalat ctitorii ale socialismului biruitor. *Hardughia* era frumoasa clădire a Academiei Mihăilene, atunci sediu al Filialei din Iași a Academiei Române și ea a prilejuit, două decenii mai târziu, o piesă de teatru care era cât pe ce să-i aducă, iarăși, dizgrația (și un articol splendid, intitulat tot așa, în *Monitorul de Suceava*, despre așa-zisa «casă» Dosoftei din Iași)”. E prezentă în aceste piese istoria contemporană, cu meandrele ei obscure dar... reale. Nu imagini scenice grandilocvente, ci cât se poate de pedestre dar cu atât mai dramatice, mai vii și autentice. Un subiect istoric este abordat în **Reduta și șoarecii**, piesă evocatoare a faptelor armatei noastre în Războiul de Neatârnare. Numai că, nici aici nu avem o perspectivă... triumfalistă asupra bătăliei pentru cucerirea Griviței de către armata română ci drama unor simpli ostași care au smuls, în victorie, drapelul turcesc de pe meterezele fortului. Dramaturgul „dimensionează în termeni emoționați eroismul oamenilor din popor, puritatea lor morală” (Ion Cocora). Cercetând și de data aceasta, documentele epocii, MRI descoperă un fapt *senzațional* prin confuzia creată între un Grigore Ioan și altul Grigore Ioan a Lucăi, despre care presa relatează a fi smuls drapelul.

Despre această *confuzie* scrie și dramaturgul: „Ei bine (...) cel dintâi este prahovean, al doilea, moldovean. Steagul însă, pare a fi unul singur. Deci, doi ostași din războiul de la 1877 «candidează» pentru titlul glorios de cuceritor al drapelului turcesc, iar istoria, neputincioasă, n-a izbutit, în decursul unui întreg secol, să descâlcească o poveste doldora de dedesubturi (...) la urma urmei, episodul luării flamurii cu semilună, moment cheie al războiului pentru independență, n-ar avea importanță atât pentru apartenența eroului la o zonă sau alta a țării: steagul a fost luat de un român, un cvasi necunoscut”. Iată cum, istoria se împlinește din faptele unor necunoscuți dar viața lor este una reală și în totul dramatică. Așa că „drama *Redutei* este, în esență, o pledoarie pentru adevăr, pentru reabilitarea celor căzuți victimă mistificării” (Florin Tornea). Inspirația istorică este evidentă aici, dar vă veți întreba, unde e istoria într-o piesă cum este **Sâmbătă la Veritas**? Ei bine, oare nu e vorba de un fapt istoric, desigur al unei istorii mărunte, cotidiene, reuniunea după zece ani a absolvenților unei promoții de învățământ? Câte destine nu se întretaie, nu se revelează în discuțiile dintre protagoniști, dând sens existențial unei perioade istorice dintr-o epocă revolută? Dramaturgul creează prim-planuri cu verva-i cunoscută, detaliind cu sarcasm, cu umor, dar și cu nostalgie, biografii ale oamenilor contemporani, făuritori de istorie, cum se spunea odinioară. Avem de-a face cu un „examen de conștiință, un proces de conștiință intentat tuturor celor prezenți în scenă și, dincolo de ei, oricărui spectator prezent în sală, incitat, prin tensiunea confruntării etice, prin autenticitatea personajelor, prin veridicitatea situației, să se considere parte implicată” (Margareta Bărbuță). Nu despre altceva e vorba în **Stress**, dramaturgul având și aici capacitatea de a detalia atmosfera stresantă a epocii istorice curente, din care își recrutează personajele. Predilecția pentru faptul banal, pentru disecarea

lui... la vedere, pentru surprinderea unor *portrete* de mediu aparent insignifiant, dar care se constituie, ca segmente colorate, în parte integrantă dintr-un amplu mozaic al epocii, dau forța de individualizare creatoare a dramaturgiei lui Mircea Radu Iacoban. Fără îndoială, una dintre cele mai insolite piese de teatru din repertoriul nostru actual este **Biroul informații eterne**. Totul se petrece în holul unei gări, în fața ghișeului de informații, pe unde se perindă numeroșii călători (cel care așteaptă, psihiatrul, curtezanul, polițistul etc.) și care conversează cu Lena, cea aflată în fereastra Biroului gării X, dialogând cu cei de dincolo, „umbre, siluete ale celor care solicită informații” (cum notează dramaturgul în didascalii). Se înfățișează și aici o întreagă galerie de indivizi desprinși din forfota lumii actuale, fiecare cu problemele sale de viață imediată sau de ordin general, propunând tot atâtea „adevăruri incomode” ale realității, aduse la vedere cu un soi de *comic tragic* (Mircea Ghițulescu) în care se regăsesc, cu evidentă, aceste tipologii, din medii atât de variate. Nonconformiste, piesele lui MRI, se pretează astfel la montări scenice dintre cele mai insolite, ca să nu spun de-a dreptul provocatoare. Este și cazul acestei comedii care, la Festivalul teatral de la Piatra Neamț, a atins cote carnavalești, duse până la absurd. Descrierea pe care o face cronicarul Gabriel Apetrei este edificatoare: „O domnișoară bine se învârtea printre cei care intrau la piesa Teatrului «Luceafărul» (din Iași, n.n. Ct.C.) și se adresa mios celor care intrau: *Vă rugăm, dacă puteți face o donație, cât de mică...* S-au găsit și persoane indignate care să vocifereze că nici măcar într-o sală de teatru nu scapă de «cerșetori legali». Totodată însă, foarte mulți oameni s-au aplecat asupra rugăminții domnișoarei și au donat cu generozitate sume importante de bani: fără chitanță, că doar nu s-or face de rușine într-atâta lume bună. Mai apoi peisajul a fost întregit de doi

boschetari. Pricăjiți și încovoiați, trăgând cu nesaț din punga de rigoare, jegoși, și cu o iconiță în palmă, se învâteau prin «lumea bună», cerșind după un ban pe care să-l transforme în gazul iluziilor (...) Nebunia a luat cote alarmante când în holul teatrului și-a făcut apariția din senin o nuntă în toată regula: cu mire și mireasă, naș și nașă, un lăutar chefliu și tot alaiul corespunzător. Iar un impiegat de mișcare de la CFR a completat tabloul (...) Totul se consumă în gol, ca într-o lume fără cer și fără stele, fără vise deșarte – pluritatea lumilor cosmice? Oho, ce deșertăciune! (...) Un univers, cu telefoane și becuri, boieri dumneavoastră, ce coteț mecanic care ignoră omul! O țară fără orizont, stagnată economic, un pustiu electricat, o artă a vieții în degenerare și o puternică voință de a supraviețui, o ființă umană ce speră s-și păstreze identitatea și să rămână inconfundabilă, cu toată presiunea economică, politică și socială ce nu vrea s-o integreze în destinul visat al omenirii”. Dramaturgia lui Mircea Radu Iacoban este una ce ilustrează faptul banal al existenței, în orice timp (istoric) și în orice condiție morală conflictuală, în toate mediile sociale posibile, descris și comentat (comentariile personajelor) cu umor, cu ironie, cu implicare afectivă, cu poezie chiar, totul înțeles ca *felie de viață*, dintr-o lume ce aspiră, fără orizont, la idealuri de desăvârșire umană. Așa în **Pompe funebre**, cine-romanul în care „printre flash-back-uri năucitoare și indicații regizorale, râzi stingher când ar trebui să te întristezi” (Alexandra Săraru), așa în **Totul pentru fotbal** („suită de năravuri și moravuri din lumea fotbalului /.../ o șarjă amicală” – Ștefan Oprea), transpusă pe peliculă cinematografică de Andrei Blaiier, așa în excelentul scenariu **Un bulgăre de humă**, devenit film referențial despre viața Ion Creangă și lumea lui, realizat în regia lui Nicolae Mărgineanu, și așa mai departe. Inconfundabil în peisajul dramaturgiei românești contemporane, teatrul

lui Mircea Radu Iacoban impune și se impune ca o investigație penetrant-descriptivă în perspectiva înțelegerii istorice a condițiilor existenței civilizației noastre actuale cu toate racilele ei, ca și cu aspectele sale luminoase, propunând, paradoxal, personaje tragice prin tocmai frivolitatea manifestării lor aparente, în situații conflictuale definitorii. Tocmai de aceea place și e de succes în toate mediile spectatorilor, a celor de ieri ca și a celor de azi

Constantin CUBLEȘAN

SUMAR

MIRCEA RADU IACOBAN – DRAMATURGUL (Constantin CUBLEȘAN).....	7
HARDUGHIA proces verbal dramatic	15
NOAPTEA.....	69
SÂMBĂȚĂ LA VERITAS	163
după 30 de ani altă SÂMBĂȚA LA VERITAS.....	233
CÂND VREMEA VREMUIEȘTE.....	295
REDUTA ȘI ȘOARECII.....	317
CEAȚA (CABANA)	399
STRESS (PLOUĂ LA SOVATA)	449
LOSER.....	505
CERCUL.....	535
BIROUL INFORMAȚII ETERNE.....	579
O POSTFAȚĂ din 2002.....	611